

γικοί και ψυχροί γράφουσιν ὄρθια τὰ γράμματα, ὅτι οἱ ἀσταθεῖς καὶ ἀναποφάσιστοι ἔχουσι γραφὴν ἐπικλινῆ πρὸς τὰ δεξιὰ, οἱ δ' εὐφάνταστοι γραφὴν ἐπικλινῆ πρὸς τὰριστερά. Ἄλλη παρατήρησις περίεργος εἶνε ὅτι σήμερον ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχουσι πολλαὶ οἰκογένειαί διασώζουσαι τὴν μεγάλην, βαρβαρικὴν μὲν πῶς καὶ δυσκίνητον, ἀλλὰ πλήρη ἀξιοπροσπεύας γραφὴν τὴν ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. Ἐξεύρετε εἰς τίνα τάξιν ἀνήκουσιν ἅπασαι αἱ οἰκογένειαί αὐταί; Εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀριστοκρατίαν. Διετήρησαν τοὺς χαρακτῆρας τούτους ὡς παράδοσιν, ὡς τι διακριτικόν· ἡ δὲ γραφὴ αὐτῶν εἶνε τὸ τεκμήριον τῶν περὶ εὐγενείας ἀξιώσεων αὐτῶν, εἶνε οἷονεὶ μέρος τοῦ οἰκοσῆμου αὐτῶν.

Τί ἐξάγεται ἐκ πάντων τούτων; Ὅτι ἡ γραφολογία εἶνε ἐπιστήμη καὶ ὅτι τὰ αὐτόγραφα παρέχουσι στοιχεῖον βέβαιον ἠθικῆς διαγνώσεως; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Τὰ πράγματα ἀναιροῦσι συνεχέστατα τὴν θεωρίαν ταύτην, ἐν δὲ τῇ συλλογῇ τῶν Ἀρχαίων εὐρίσκει διαψεύσειν αὐτῆς τρομερωτάτην· Λουδοβίκος ὁ ΙΣΤ' καὶ ὁ Ῥοβεσπιέρρος ἔχουσι τὴν αὐτὴν γραφὴν. Περιορίζω δὲ τὴν ἔκφρασίν μου εἰς τοῦτο μόνον, ὅτι αἱ περὶ αὐτογράφων μελέται δὲν εἶνε ὅλως ἀνάξιαί λόγου ἐν ταῖς ψυχολογικαῖς μελέταις, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀσχολία ἀρμόζει εἰς τὸ φιλοπερίεργον καὶ ἐταστικὸν πνεῦμα τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων καὶ ὅτι ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ἐπιχειρηθεῖσῃ μεγάλῃ ἀνακρίσει τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἀπειροπληθῶν ὄντων τῶν μαρτύρων τῆς κατηγορίας καὶ τῆς ὑπερασπίσεως, εἰς ἐκείνων οὐς δυνάμεθα, οὐκ ἄνευ τινὸς δυσπιστίας, νὰ ἐξετάσωμεν καὶ ἐρωτήσωμεν τερπόμενοι εἶνε ἡ γραφὴ.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς εἰς τὰ Ἀρχαία ἐπισκέψεώς μου. Μεταβάς ἐκεῖ μετὰ τῆς ἐγγονῆς, ἔδειξα εἰς αὐτὴν, τὸ μὲν μετὰ τὸ δὲ, τὰ πέντε ὠραῖα δωμάτια μετὰ μεγίστης ἀριθείας καὶ ἐξήγησα αὐτῇ τὸ νόημα πάντων ἐκείνων τῶν ἐγγράφων· ἀπειπειράθη δὲ νὰ προσθέσω τὰς δι' αὐτὴν πάντη νέας ταύτας ιδέας εἰς τὸ μικρὸν φορτίον τῶν ἤδη κεκτημένων γνώσεων αὐτῆς· τέλος δ' ἀνεκοίνωσα εἰς αὐτὴν τινὰς τῶν σκέψεων ἅς μοι ἐνέπνευσεν ἡ ἱστορικὴ ἡμῶν ἐκδρομὴ, καθιστῶν αὐτὰς προσιτάς εἰς τὸ παιδικὸν αὐτῆς πνεῦμα. Ἐνόησε πάντα; Ὁχι. Ἐνόησε τελείως; Ὁχι. Ἀλλ' ἐπραττον ὀρθῶς εἰσηγούμενος αὐτῇ τὰς νέας ταύτας σκέψεις; Ναί. Οἱ κηπουροὶ λέγουσιν ὅτι ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῶν σπειρομένων σπόρων τινὲς βλαστάνουσι μόλις μετὰ δύο ἢ τρία ἔτη. Διὰ τί; Ὁ λόγος ἀγνοεῖται. Ἐπὶ τινὰ χρόνον κοιμῶνται, ἔπειτα δὲ ἡμέραν τινὰ ἐξυπνῶσι. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ περὶ τινὰς ιδέας σπειρομένας εἰς τὸν νοῦν τῶν παιδίων. Ἄν αἱ ιδέαι αὐταί εἶνε ὑπέρτεραι τῆς ἡλικίας αὐτῶν, ἀδιάφορον ἡμέραν τινὰ ἢ ἡλικίαν καὶ αἱ ιδέαι θὰ συμβαδίσωσι. Ἄν τὰ παιδία δὲν ἐν-

νοῦσιν αὐτὰς σήμερον, ἀδιάφορον, θὰ ἐνοήσωσιν αὐτὰς αὔριον. Σπεῖρετε πάντοτε, μόνον δὲ προσέχετε περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν σπόρων. Ἐνθυμίθετε ὅτι ὑπάρχουσι φυτὰ δηλητηριώδη! λαμβάνετε μόνον σπόρους ὑγιεῖς, γονίμους, θρεπτικούς, τὸ ἄνθος τῶν σπόρων, περὶ δὲ τοῦ χρόνου τῆς καρποφορίας δότε πίστιν εἰς τὸ παιδίον· θὰ ἐξοφλήσῃ ἡμέραν τινὰ. Τοκίζετε τὴν διδασκαλίαν ὑμῶν, οὕτως· εἰπεῖν, ἐπὶ προθεσμίᾳ.
*Λ.

ΤΕΤΤΙΓΟΓΡΑΦΙΑ

Ἡ τέττιξ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες οὐχὶ ψυχροὶ παρατηροῦνται τῆς φύσεως ὄντες καθὼς ἡμεῖς σήμερον, ἀλλ' ἐνθερμοὶ αὐτῆς θαυμασταὶ καὶ ἐξετασαί, εὐρίσκον ὑπὸ μὲν τὰ ἄψυχα ζῶντα, τὰ δ' ἔμψυχα θεοποιούν καὶ πλείστους περὶ αὐτῶν ἐπλασσον μύθους. Δὲν ἔβλεπον εἰς τὸ ζῶον σκελετὸν μετὰ μυῶν καὶ νεύρων, ἀλλ' ἀνεκάλυπτον εἰς αὐτὸ ἂν ὄχι τὴν μεταμόρφωσιν θνητοῦ τινος, ἀλλὰ παράδοξα συμβεβηκότα, ἀλλ' ὠραισιότατας παραδόσεις. Ὁ λύκος δὲν εἶναι τὸ δεινὸν θηρίον τὸ ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν κυνοειδῶν, ἀλλ' ὁ Ἀγκάων ἐν ὁ Ζεὺς ἕνεκα τῆς ἀγριότητος μετεμόρφωσεν εἰς λύκον· ὁ ἔποψ δὲν εἶναι ὁ τσαλαπετεινός, ἀλλ' ὁ ἀπηνῆς Τηρεὺς· ἡ ἀράχνη δὲν εἶναι τὸ ἐντομὸν ἐκείνου τὸ συλλαμβάνον μυίας, ἀλλ' ἡ φιλόδοξος παρθένος ἦν τῆς Ἀθηνῶς ὁ φθόνος μετεμόρφωσεν εἰς ἀράχνην.—Ὁμολογουμένως ἐν τῶν ὀλίγων ζῶων δι' ἅ πάμπολλα ἔγραψαν καὶ εἶπον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶναι καὶ ὁ τέττιξ.

Οἱ Ἕλληνες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐδύξαζον ὅτι ὁ τέττιξ παράγεται αὐτομάτως ἐκ τῶν κόλπων τῆς γῆς. Ἡ ἰδέα αὕτη, ἣτις εἶναι ἡ παλαιὰ περὶ τῆς αὐτομάτου πάντων τῶν ὄντων γενέσεως δοξασία, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ θεωρῆται ὁ τέττιξ σύμβολον τοῦ αὐτοχθονισμοῦ καὶ τῆς εὐγενείας. Τούτου ἕνεκεν οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐκαυχῶντο ἐπὶ τῷ αὐτοχθονισμῷ αὐτῶν, ἔφερον ὡς κόσμημα τῆς κεφαλῆς τέττιγας τεχνητοῦς, ἀναδέοντες τὰς τρίχας εἰς κόρουμβον. Ἐδύξαζον δὲ συγχρόνως ὅτι ὁ τέττιξ οὐδὲν τρώγει, τρέφεται δὲ μόνον δι' ὕδατος καὶ δρόσου.

Ἡγάπων δὲ καὶ ἐλάτρευον οἱ Ἕλληνες τὸν τέττιγα κυρίως ἕνεκα τῆς γέυσεως αὐτοῦ καὶ τῆς φωνῆς. Ὡς ἐξάγεται ἐκ πλείστον χωρίων, οἱ ἀρχαῖοι ἔτρωγον τὸν τέττιγα θεωροῦντες αὐτὸν ὡς ἡδίστον ἔδεσμα καὶ ὡς ὀρεκτικόν, ὡς λέγει ὁ Ἀθήναιος. Ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀναγύρω παρῆσάγει τινὰ λέγοντα

πρὸς θεῶν, ἔρχμαι τέττιγα φαγεῖν·

ὁ δ' Ἀριστοτέλης προστίθησιν ὅτι κατὰ τὴν γεῦσιν εἶναι νοστιμώτεραι αἱ θήλειαι ὅταν ἦναι ἔγκυοι, καὶ πρὸ πάντων τὰ λευκὰ αὐτῶν ὄμματα.

Τὴν φωνὴν δὲ τοῦ τέττιγος ἐθαύμαζον οἱ

ἀρχαίοι καὶ ἐτρελαίνοντο-αὐτὸ δὴ τοῦτο-ἀκούοντες αὐτήν. Διὰ τὸ ἀκούσει δὲ τὴν φωνὴν παύτην ὡς τὸ δυνατὸν συχνότερα δὲν ἤκουοντο πορευόμενοι ἀνὰ τὰς ἐξοχὰς καὶ τερπόμενοι ἐξ αὐτῆς, ἀλλὰ λαμβάνοντες τοὺς τέττιγας ἐνέκλειον εἰς σιδηρὰ κλωβία ὅπως περιόπου σήμερον οἱ ἡμέτεροι παῖδες ποιοῦσιν διὰ τοὺς γρύλλους. Τοῦτου δ' ἕνεκα καὶ τὴν μουσικὴν τέχνην ἐνίστατο παρίστων ὑπὸ τὸ σύμβολον τέττιγος καθιερῶμένου ἐπὶ τῶν χορδῶν κιθάρας, καὶ τοῦτο ἀποδίδουσι εἰς τὴν ἐξῆς παράδοσιν. Ἀγομῆνων Πυθίων οἱ κιθαρισταὶ Εὐνομος ὁ Λοκρὸς καὶ Ἀρίστων ὁ Ῥηγίνος προσῆλθον ὅπως διαγωνισθῶσιν ἐπὶ τῆς κιθάρας. Ἦσαν ἀμφοτέροι ἐξοχοὶ εἰς τὴν τέχνην καὶ ἡ νίκη μένει ἀμφιρρέπτης αἰφνης μίᾳ τῶν χορδῶν τῆς κιθάρας τοῦ Εὐνόμου θραύεται ἡ νίκη εἶναι βεβαία καὶ τὸ πλῆθος ἄρχεται ἀνευφημοῦν τὸν Ἀρίσωνα πλὴν κατέχει τῶν κραυγῶν του καθότι ὠραίαν ἀναπέμπει μελωδίαν ἢ τοῦ Εὐνόμου κιθάρα. Τέττιξ καταβῆς ἀπὸ τῶν παρακειμένων δένδρων ἀντικαθίστῃ τὴν θραυσθεῖσαν χορδὴν ἄδει δὲ τόσον ἡδέως, τόσον παθητικῶς ὥστε ὁ Εὐνομος αἶρει τελείαν τὴν νίκην.— Ὑπῆρχε καὶ ἡ ἐξῆς παράδοσις περὶ τῆς μουσικῆς τῶν τεττίγων δυνάμεως. Οἱ τέττιγες ἦσαν τὸ κατ' ἀρχὰς ἄνδρες γεννηθέντες ἐκ τῆς γῆς ἦσαν ἄριστοι μουσικοὶ καὶ αὐτοὶ πρῶτοι ἐδίδαξαν εἰς τὰς Μούσας τὴν μουσικὴν τέχνην ἄλλ' ὄντες ἐμπαθεῖς καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς αὐτήν, παρελκόμενοι δ' ἐκ τῆς ἀρμονίας ἐλησμούνου ἄδοντες καὶ νὰ φάγωσι καὶ νὰ πίωσιν, ὅπερ προὔκალεσε τὸν θάνατον αὐτῶν ἂν Μοῦσαι ἐγνωμονοῦσαι μετεμύρωσαν αὐτοὺς εἰς τέττιγας ἀφείσαι μὲν τὴν δύναμιν τοῦ ἄδειν, ἐπιπροσθεῖσαι δὲ καὶ τὴν δύναμιν τοῦ νὰ δύνανται νὰ ζῶσιν ἄνευ τροφῆς. Ἡ παράδοσις αὕτη ἐπεξηγοῦσα καὶ τὰς δύο τῶν τεττίγων ιδιότητας, τὴν τε τοῦ ἄδειν καὶ τὴν τοῦ μὴ τρώγειν, ὅπως τοῦλάχιστον ἐδόξασον οἱ ἀρχαίοι, εἶναι ὠραία ἀλληγορία τῶν τεχνιτῶν καὶ ἐπιστημόνων ἐν γένει, οἵτινες εἰς τὴν τέχνην καὶ μόνον εἰς τὴν τέχνην καταγιγνώσκοντες καὶ πρὸς αὐτὴν ἀγάπην ἀκατάσχετον ἀποκτῶντες, λησμονοῦσι πάσας τὰς βιωτικὰς ἀνάγκας.

Καὶ ταῦτα μὲν αἱ παραδόσεις καὶ οἱ μῦθοι περὶ τῆς μουσικῆς δεινότητος τοῦ τέττιγος, ἀλλὰ καὶ οἱ πλείστοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων ἐπαινοῦσι τὴν τοῦ τέττιγος ὠδὴν καὶ διάφορα εἰς αὐτὴν ἀποδίδουσι τιμητικὰ ἐπίθετα.

Καὶ ἐν πρώτοις ὁ Ὀμηρὸς παρομοιάζει τοὺς παρὰ τὰς Σκιακὰς πύλας καθήμενους δημογέροντας τῆς Τροίας ἕνεκα τῆς ἡδονῆς τῆς φωνῆς αὐτῶν πρὸς τέττιγας, λέγων

τέττιγες οἰκότες, ὅτε καθ' ὕλην
δενδρέω ἐφεζόμενοι ὅπα λειριόεσαν ἱεῖσιν,
ὅπα λειριόεσαν! φωνὴν τρυφεράν.

Ὁ δὲ Ἡσίοδος ἐν τοῖς Ἔργοις καὶ ταῖς Ἡμέραις λέγει·

Ἥμος δὲ σκόλυμός τ' ἄνθει, καὶ ἡχέτα τέττιξ
δενδρέω ἐφεζόμενος λιγυρὴν καταχευεῖται ἀοιδὴν
πυκνὸν ὑπὸ πτερυγῶν, θέρεος καματώδεος ὠρῆ,
καὶ ἐν Ἀσπίδι·

Ἥμος δὲ χλοερῶ κυανότερος ἡχέτα τέττιξ
ὄψω ἐφεζόμενος θέρος ἀνθρώποισιν ἀείδειν
ἄρχεται, ὅτε πόσις καὶ βρώσις θήλυς ἔερα
καὶ τε πανημερίος τε καὶ ἡώς χεεῖ αὐδὴν
ἴδει ἐν αἰνοτάτῃ.

Ὁ Πλάτων ἐν τῇ ὠραίᾳ περιγραφῇ τοῦ Ἰλισσοῦ τῇ ἐν τῷ Φαίδρῳ δὲν λησμονεῖ τοὺς τέττιγας. Παρρατιθέμεθα τὴν περιγραφὴν ταύτην διότι εἶναι κατὰ τι ὠραῖον.

«Νῆ τὴν Ἥραν, καλὴ γέ ἡ καταγωγὴ. Ἦτε γὰρ πλάτανος αὕτη μάλ' ἀμφιλαφῆς τε καὶ ὑψηλῆ, τοῦ τε ἄγνου τὸ ὕψος καὶ τὸ σύσκιον πάγκαλον, καὶ ὡς ἀκμὴν ἔχει τῆς ἀνθῆς, ὡς ἂν εὐωδέστατον παρέχοι τὸν τόπον ἢ τε αὐτὴ πηγὴ χαριστάτη ὑπὸ τῆς πλατάνου ῥεῖ μάλᾳ ψυχροῦ ὕδατος, ὥστε γε τῷ ποδὶ τεκμηράσθαι. Νυμφῶν τέτινων καὶ Ἀχελφῶου ἱερὸν ἀπὸ τῶν κορῶν τε καὶ ἀγαλμάτων ἔοικεν εἶναι. Εἰ δ' αὖ βούλει, τὸ εὐπνουν τοῦ τόπου ὡς ἀγαπητὸν καὶ σφόδρα ἡδύ· θερινόν τε καὶ λιγυρὸν ὑπηχεῖ τῷ τῶν τεττίγων χορῶ.»

Ὁ Θεόκριτος ἐν τῷ α' αὐτοῦ εἰδυλλίῳ ἐπαινεῖ τὴν τοῦ τέττιγος ὠδὴν. Ὁ Θύρσις ὅστις ἄδει ἄριστα, τόσον ἄριστα ὥστε ἂν μὲν αἱ Μοῦσαι λάθωσιν ὡς δῶρον τῆς ὠδῆς τῶν ἀρνάδα οὗτος θὰ λάβῃ ἀμνόν, ἂν δ' ἐκεῖναι ἀμνόν, οὗτος θὰ λάβῃ ἀρνάδα, λαμβάνει παρὰ τοῦ αἰπόλου ὡς ἄθλον ἀφοῦ ἔψαλε πεποικιλμένον δέπας· τοιοῦτος ὅμως ἂν παραβάλλεται ἐν τέλει κατὰ τὴν ὠδὴν πρὸς τοὺς τέττιγας.

Ὑπῆρχε δὲ κοινὴ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἰδέα ὅτι οἱ τέττιγες συγχαίρουσι μετὰ τῶν ἀνθρώπων χαιρόντων καὶ συνευθυμοῦσι μετ' αὐτῶν εὐθυμούντων, ἐκδηλοῦντες ἀμφοτέρα ταῦτα διὰ τῆς ὠδῆς. Πρὸς δὲ τούτοις ὅτι τὴν μεσημβρίαν τέρπουσι τοὺς θεριστὰς καὶ πάντας τοὺς ἐργάτας ἐπαναπαυομένους, ὅταν δ' ἐπέλθῃ ἡ τῆς ἐργασίας ὥρα δι' ὀψυτέρων ἡχῶν ἐξεγείρουσι καὶ παροτρύνουσι αὐτούς.

Ἡὼς δὲ παράγουσιν οἱ τέττιγες τὴν ὠδὴν καὶ ὅτι ἐξ αὐτῶν μόνων ὁ ἄρρην ἄδει, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ θῆλυ, ἦτο γνωστὸν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ὁ Ἀριστοτέλης λέγει ὅτι οἱ τέττιγες γίνονται ὅπου ὑπάρχουσι δένδρα καὶ μάλιστα ἐλαῖαι, οὐχὶ δ' εἰς ἄδενδρα μέρη· φέρεται δὲ τὸ παράδειγμα τῆς πόλεως Κυρήνης, τῆς ὁποίας τὸ μὲν ψιλὸν πεδῖον ἐστὲρεῖτο τεττίγων, ἔβριθον δὲ τὰ περὶ τὴν πόλιν δένδρα.

Ὁ Αἰλιανὸς λέγει ὅτι ἡ θήλεια εἶναι ἄφρωνος ὁμοιάζουσα τρόπον τινὰ ἐντροπαλὴν νύμφην, ὃ δ' ἄρρην ἀπὸ μὲν τῆς πρωίας μέχρι τῆς μεσημβρίας σιωπᾷ, ὅταν δ' ὁ ἥλιος μεσουρανήσῃ ἄρχεται νὰ τέρπῃ τοὺς ὁδοιπόρους, τοὺς ἐργάτας

καὶ τοὺς θεριστάς. Ὁ δὲ Θεόφραστος λέγει ὅτι οἱ τέττιγες ὄντες ψυχροὶ τὴν ἰδίουσυγκρασίαν ἄδουσιν ὅταν ὁ ἥλιος ἀρχίζῃ νὰ πυροῖ αὐτούς. Ὅτι δὲ τῶν τεττίγων μόνον οἱ ἄρβενες ἄδουσιν ἀποδίδει ὁ Αἰλιανὸς εἰς τὸ ὅτι ὑπὸ τῆς φύσεως προτιμᾶται πάντοτε τὸ ἄρβεν καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν πάντοτε ὠραιότερα καὶ κομψότερα τὰ ἄρβενα τῶν ζώων. Ὁ δὲ κωμικὸς Ξέναρχος ἐν τῷ Ἰπνῷ χαλεπαίνων ἐπὶ τῇ τῶν γυναικῶν φλυαρίᾳ ἐπικροτεῖ διότι αἱ θήλειαι τῶν τεττίγων δὲν ἔχουσι φωνὴν καὶ ἀνακραζεῖ:

εἴ-τ' εἰσὶν οἱ τέττιγες οὐκ ἐδιδίμενες,
ὦν ταῖς γυναιξίν οὐδ' ὅτι οὖν φωνῆς ἔνι;

Ἰπῆρχον τόποι ἀνά τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ὅπου κατὰ παράδοξον συγκυρία οἱ τέττιγες δὲν ἦδον. Τοιοῦτον παράδοξον ἀνεφέρετο πρὸ πάντων ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Βρεττίας χώρας Ῥηγίῳ καὶ Λοκροῖς τοῖς Ἐπιζεφυρίοις. Τὰς δύο ταύτας πόλεις ἐχώριζε ποταμὸς ὁ Ἄληξ, καὶ ἐν μὲν τῇ χώρᾳ τῶν Λοκρῶν οἱ τέττιγες ἐφθέγγοντο, ἐν δὲ τῇ τῶν Ῥηγίων ἦσαν ἄφωνοι· αἰτία δὲ τούτου κατὰ μὲν τὸν Στράβωνα καὶ τὸν Αἰλιανὸν ἦν ἡ φύσις, διότι οἱ Ῥηγίνοι εἶχον χώραν παλίνσκιον καὶ δροσερὰν, ἐνῷ οἱ Λοκροὶ ἠλιάζοντο καθ' ἅπασαν τὴν ἡμέραν· ἀλλὰ κατ' ἀρχαίαν τινα παράδοσιν ἄλλη τις εἶναι τῆς ἀφωνίας ταύτης ἡ αἰτία. Ὁ Ἡρακλῆς θέλων νὰ κοιμηθῇ μεσημβριανὰ ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Ῥηγίου ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ ἐθορυβεῖτο ὑπὸ τῶν τερετισμῶν τῶν τεττίγων· μάτην προσεπάθει· ἔστρεφε δεξιὰ, ἔστρεφεν ἀριστερὰ, ἀδύνατον· ὀργισθεὶς λοιπὸν παρεκάλεσε τὸν Δία οὐδέποτε πλέον ἐν τῷ Ῥηγίῳ νὰ ψάλωσιν οἱ τέττιγες, ὅπερ καὶ παρευθὺς ἐγένετο καὶ ἔκτοτε ἐξηκολούθησε γιγνόμενον. Ἀλλὰ καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἐν Μακεδονίᾳ ἀναφέρεται ὅτι εἰδός τι τεττίγων εἶναι ἄφωνον.

Καὶ ταῦτα μὲν καὶ περὶ τῆς φωνῆς· οἱ δὲ Σερίφιοι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Αἰλιανοῦ ἐθεώρουν αὐτοὺς ἱεροὺς καὶ τούτου ἕνεκεν οὐ μόνον τοὺς ἀπαντωμένους νεκροὺς ἔθαπτον, ἀλλὰ καὶ ἐθρήνον τοὺς ἀποθανόντας, λέγοντες ὅτι εἶναι ἄθυρμα τοῦ υἱοῦ τοῦ Διὸς Περσεῶς.

Ἡ μυθολογία κατέταξε τὸν τέττιγα μεταξὺ τῶν μεταμορφώσεων αὐτῆς. Γνωστὸς εἶναι ὁ περὶ Τιθωνοῦ μῦθος, ὃν ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐκτενῶς ἀναφέρουσιν ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἀπολλοδώρος. Ὁ Τιθωνὸς ἦν υἱὸς τοῦ Λαομέδοντος καὶ τῆς Στρυμῶν· τούτου ἐρασθεῖσα ἡ Ἥως ἤρπασεν ἐκ τῆς γῆς καὶ μετήνεγκεν εἰς οὐρανὸν γεννήσασα ἐξ αὐτοῦ τὸν Ἡμαθίωνα καὶ Μήμωνα. Ἀλλὰ φοβούμενη μὴ τυχὸν ἀποθάνῃ παρεκάλεσε τὸν Δία νὰ παραχωρήσῃ πρὸς αὐτὸν τὴν ἀθανασίαν. Ὁ Ζεὺς συγκατένευσε, καὶ οὕτως ἡ Ἥως ἄφροντις πλέον διήρχετο εὐθυμὸς μετὰ τοῦ φιλτάτου Τιθωνοῦ τὰς ἡμέρας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ὀκεανοῦ εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς. Ἡμέραι διεδέχοντο τὰς ἡμέρας καὶ ὁ καιρὸς παρήρχετο· ἀλλ' ἰδοὺ αἴφνης

ἐπὶ τε τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ γενείου τοῦ Τιθωνοῦ ἤρχισαν ν' ἀναφαίνωνται λευκαὶ τρίχες· ὁ πώγων ἐλευκάνθη, ἡ κεφαλὴ ἐφαλακρώθη, καὶ τὸ γῆρας ἐπῆλθεν ἀδυσόπητον μὲ τὰς ἀπνηεῖς αὐτοῦ ρυτίδας. Ὁ Τιθωνὸς δὲν ἐκινεῖτο, δὲν ἔπρωγε, δὲν ἔπινε· προσκλαιομένη σπεύδει ἡ Ἥως πρὸς τὸν Δία. Ἐ! ἀρκεῖ ἀναφωνεῖ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ὀλύμπου, σοὶ παρεχώρησα τὴν ἀθανασίαν δὲν δύναμαι νὰ σοὶ παραχωρήσω καὶ τὴν αἰωνίαν νεότητα. Ἀν θέλῃς τοῦλάχιστον νὰ τέρπῃσαι ἀκούουσα τὴν φωνὴν του δύναμαι νὰ τὸν μεταμορφώσω εἰς τέττιγα.—Ἡ Ἥως μὴ δυναμένη ἄλλο τι νὰ κατορθώσῃ ἤρκεσθη εἰς τοῦτο καὶ ἔκτοτε ὁ Τιθωνὸς μετεμερφώθη εἰς τέττιγα, ὅστις διὰ τοῦτο πολλὰκις ἐκλαμβάνεται καὶ ὡς σύμβολον τοῦ γήρατος.

Πολλαχοῦ δ' ὁ τέττιξ ἐγένετο ἀντικείμενον τῆς τέχνης· οὕτως ἀναφέρει ὁ Στράβων ὅτι ἐν τοῖς Ἐπιζεφυρίοις Λοκροῖς ὑπῆρχεν ἀνδριάς Εὐνόμου τοῦ κιθαρωδοῦ, ἔχων τέττιγα καθήμενον ἐπὶ κιθάρας δι' ἣν αἰτίαν ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δὲ κατεσκεύαζον ἐκ παντοίας ὕλης τέττιγας ὡς ἔθετον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πρὸς κόσμον, ἀνέθετον δὲ καὶ εἰς τὸν Παρθενῶνα τῇ Ἀθηνᾷ, ὡς τοῦτο βλέπομεν ἐν ταῖς περισθεσίαις τοῦ Παρθενῶνος ἀναγραφαῖς· τοιοῦτοι δὲ διασώζονται καὶ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ καὶ τῷ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας. Καὶ πόλεις δ' ἀπεικόνισαν ἐν τοῖς ἑαυτῶν νομίσμασι τὸν τέττιγα. Τῶν Ἀθηνῶν ἔχομεν διάφορα νομίσματα μὲ τέττιγα καὶ ὡς πάρεργον καὶ ὡς κύριον σύμβολον· οὕτως ἀπαντᾶται εἰς τι μὲ μονόγραμμα τετράδραχμον, εἰς τετράδραχμον τῶν ἀρχόντων Λυσάνδρου καὶ Γλαύκου καὶ εἰς δραχμὴν τῶν αὐτῶν· εἰς τι δὲ χαλκοῦν νόμισμα ἀπαντᾶται παρὰ τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ ὑποσημαίνει σαφῶς τὴν μουσικὴν αὐτοῦ ιδιότητα.—Καὶ αἱ πόλεις δὲ Μεταπόντιον τῆς Λευκανίας καὶ Τοῦδερ τῆς Ὀμβρικής ἔχουσι ἀπεικόνισαι ἐν τοῖς ἑαυτῶν νομίσμασι τὸν τέττιγα, ἐκεῖνη μὲν ἐν παρέργῳ, αὕτη δ' ἐν κυρίῳ συμβόλῳ.

Καὶ ποιηταὶ δὲ ὕμνησαν ἐν τοῖς ἑαυτῶν συγγραμμάσι τὸν τέττιγα· καὶ ἀνωτέρω μὲν διμυλόντες περὶ τῆς τοῦ τέττιγος φωνῆς παρεθέσαμεν ἱκανὰ χωρία, ἰδιαίτερα δ' εἰς αὐτὸν ᾠδὴ εἶναι ἡ χαρίεσσα ἐκεῖνη ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 32 (43) ἐν τοῖς Ἀνακρεοντείοις φερομένη, ἣν καὶ παρθέτομεν ἐνταῦθα·

Μικαρίζομέν σε, τέττιξ,
ὅτε δενδρέων ἐπ' ἄκρων
ὀλίγην δρόσον πεπωκῶς
βασιλεὺς ὅπως αἰδεῖς·
σὰ γὰρ ἐστὶ κείνα πάντα
ὀπόσα βλέπεις ἐν ἀγροῖς,
χῶπόσα φέρουσιν ὦραι.
Σὺ δὲ φίλια γεωργῶν,

ἀπὸ μηδενός τι βλάπτων
 οὐ δὲ τίμιος βροτοῖσιν,
 θέρεος γλυκὺς προφήτης
 φιλέουσι μὲν σε Μοῦσαι,
 φιλείε δὲ Φοῖβος αὐτὸς
 λιγυρὴν δ' ἔδωκεν οἴμην
 τὸ δὲ γῆρας οὐ σε τείρει,
 σοφὴ, γηγενής, φίλυμνε,
 ἀπαθής, ἀναιμιόσαρκε'
 σχεδὸν εἰ θεοῖς ὅμοιος.

Καὶ ἐν τοῖς Αἰσωπέοις δὲ μῦθοις φέρονται πολλοὶ μῦθοι ἐνέχοντες τέττιγα μετ' ἄλλων ζώων, οἷς ἅπασιν ὁ τέττιξ διακρίνεται ὡς εὐφρέατον καὶ ἡσυχότατον ζῶον· ἀλλ' ὅμως δεινὴν αὐτοῦ ἐπιφέρει πληγὴν ὁ γνωστὸς ἐκεῖνος ὄφις καθ' ὃν ἤτησε χειμῶνος ὥρα τροφὴν ἀπὸ τοῦ μύρμηκος, ὅφ' οὐ ἐξεδιόχθη μετ' ἡν φράσιν, ἀντὶ τὸ θέρος ἦδες τώρα χόρευε.» Τὸν μῦθον οὗτον ἔλαβε καὶ ὁ Γάλλος Lafontaine καὶ οἱ ἀπὸ ἡμῶν μυθογράφοι παριστῶντες διὰ τούτου τὴν τέττιγα ὡς σύμβολον τῆς ὀκνηρίας, τῆς ἀρτίας, τῆς ἀπρονοήσας. Τὸν δυστυχῆ! Ἄλλ' ὁ ὄφις οὗτος ἐπιστημονικῶς εἶναι λανθασμένος καὶ πρέπει ἅπαξ διὰ παντὸς ν' ἀποδώσωμεν διαισθητικὴν εἰς τὸν φίλον τῶν γεωργῶν. Ὁ τέττιξ, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ χειμῶνος, τουτέστιν ὁ Σεπτέμβριος, δὲν ὑπάρχει· αὐτὸς ἦδη ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν, ὥστε ὡς τεθνεώς εἶχεν ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ τροφὰς ἀπὸ τοῦ μύρμηκος· ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ τέττιξ ζῆ τὸν χειμῶνα οὐδέποτε θὰ προσφύγῃ εἰς τὸν μύρμηκα ἵνα ζητήσῃ τροφὰς, καθότι ὁ μὲν μύρμηξ ὡς σαρκοφάγος τρέφεται μετ' ἑνὸς καὶ σκώληκος, ὁ δὲ τέττιξ ῥοφᾷ τὸν χυμὸν τῶν δένδρων.

Περαίνοντες τὴν μακρὰν καταστάσαν ταύτην μονογραφίαν προστιθέμεθα ὅτι ὑπάρχουσι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ παροιμίαι ἐκ τοῦ τέττιγος εἰλημμένοι. Παραθέτομεν ἐνταῦθα δύο, αἵτινες κυρίως εἶναι στίχοι τοῦ Ἀρχιλόχου καὶ Σιμωνίδου περιπεσόντες εἰς παροιμιώδη ἔννοιαν. Ὁ τοῦ Ἀρχιλόχου εἶναι οὗτος :

τέττιγα τοῦ πτεροῦ συνείληφας,

λέγόμενος ἐπὶ ὕβριστῶν οἴτινος γίνονται ἐπιθετικώτεροι πειραζόμενοι, καθὼς ὁ τέττιξ ἄδει σφοδρότερον ὅταν συλληφθῇ ἀπὸ τῶν πτερῶν. Ὁ δὲ τοῦ Σιμωνίδου στίχος εἶναι οὗτος :

τὸν οὐκ ἐθέλοντα φέρειν τέττιγος ἄθλον,

καὶ ἐλέγετο κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπὶ τῶν μὴ θελόντων νὰ ἄσσωσιν, εἶτα δὲ καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὀμιλούντων ἐν γένει διὰ τὸ φοβεῖσθαι.¹

ΜΙΧΑΗΛ Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

Καταχρηστικῶς λέγεται τὸ ἄσμα τοῦ τέττιγος, διότι ὁ μηχανισμὸς τῆς φωνῆς του δὲν εἶνε ἕκαστος τοῦ λάρυγγος· ἐκατέρωθεν τῆς κοιλίας τοῦ τέττιγος ὑπάρχουσι κοιλότητες διὰ τυμπανοειδούς

μεμβράνης κεκαλυμμένοι· ὑπάρχει δὲ ῥῆγμα δι' οὗ εἰσέρχεται ἀήρ εἰς τὰς κοιλότητας ταύτας. Αἱ μεμβράναι θέτονται εἰς κίνησιν δι' ἰδίων ἰσχυρῶν μυῶν.

Μόνον ὁ τέττιξ ὁ ἄρρην ἄδει, ὡς ἐκ τούτου δὲ ὁ Ἀνακρέων μακαρίζει τοὺς τέττιγας διότι αἱ σύζυγοί των εἶνε βωβαί.

*X.

ΒΟΥΡΚΟΛΑΚΕΣ ΕΝ ΝΑΞΩ.

Ἡ ἐθολογία, ὁρμήσασα ἐξ Αἰγύπτου τὸ 1823 ὡς καταγιγίς, ἀπέκτεινεν ἀπανθρώπως ἐν Ναξῶ καὶ νέους καὶ γέροντας, καὶ ἐκ τῶν διαφυγόντων τοὺς ὄνυχας αὐτῆς πολλοὺς κατέλιπεν ἀναπήρους καὶ δυσειδεῖς, μηδὲ τὸ κάλλος σεβασθεῖσα. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τῶν ἀνθρώπων κρᾶμα εἰσὶν εὐτυχῶν καὶ συμφορῶν, λυπηρῶν καὶ γελοίων, εἰς τὴν ἐπιδημίαν ταύτην ἐπηκολούθησεν ἀστείωτατον ἐπεισόδιον, τὸ ἐξῆς·

Μεταξὺ τῶν Ναξίων, μικρὸν γευσασμένων τότε παιδείας, ἐπεκράτουν οὐκ ὀλίγοι δεισιδαιμονία, καὶ πρώτη πασῶν ἡ τῶν βουρκολάκων· διὸ καὶ ἀδιάσειστος ἦτο παρὰ πᾶσιν ἡ δόξα ὅτι οἱ ἀποθνήσκοντες ἐβουρκολάκιαζαν, καὶ ὅτι ἐπιφανόμενοι ὀλοσώματοι οὐχὶ καθ' ὕπνου, ἀλλὰ εἰς ἀγρυπνοῦντας συγγενεῖς καὶ φίλους, ἔλεγον καὶ ἔπραττον τὰ ἀρέσκοντα. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὺς εἶχεν ἀποστείλει ἡ νύσος εἰς τὰ βασιλεία τοῦ Πλούτωνος, διεδόθη καὶ ἐπιστεύθη ἡ εἰδησις, ὅτι στασιάσαντες ἄθροοι ἐν τῷ Ἄδῃ οἱ νάξιοι νεκροὶ, ἐβιάσαντο τὸν Χάρωνα νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτοὺς εἰς τὰ ἄνω. Καὶ καθ' ἐσπέραν, μόλις δύοντος τοῦ ἡλίου, δρομαῖοι ἐπανήρχοντο πάντες εἰς τὰ ἴδια, καὶ συζυγοῦντες περίφοβοι διὰ διπλῶν καὶ τριπλῶν μοχλῶν θύρας τε καὶ παράθυρα, ἐμπεδοῦντες δὲ καὶ διὰ σωρείας στρωμάτων, προσκεφαλαίων καὶ ἄλλων σκευῶν, κατεκλίνοντο στένοντες καὶ τρέμοντες ὡς ὁ Κάϊν. Οἱ βουρκόλακες ὅμως, λεπτυνθέντες ὑπὸ τοῦ θανάτου, εἰσέδυσον καὶ διὰ τῶν κεκλεισμένων θυρῶν εἰς τὰ ἄδυτα, καὶ ἐφόβιζον, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκακοποιούντο τοὺς ζῶντας. Ὅτε δὲ ἀνέτελλεν ἡ ἡμέρα καὶ ἠνοίγοντο αἱ οἰκίαι, ἐξερχόμενοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες διηγούντο τρεμούση τῇ φωνῇ τὰ παράτολμα ἔργα καὶ λόγια τῶν βουρκολάκων. Καὶ τοῦτον μὲν ἠπέλιπεν νὰ ζυλοκοπήσῃ ὑψηλὸς μὸς τις καὶ σκελετώδης ἐάν ἠρνεῖτο αὐτῷ τροφὴν καὶ πόσιν, ταύτης δὲ τὴν ξανθὴν καὶ μακρὰν κόμην ἠγωνίζετο ν' ἀνασπᾷση φθονερὰ γείτων ἀγριαίνουσα ὡς μέγαιρα τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἐκείνης τοὺς περιλεύκους καὶ κυδωνιώντας κόλπους ἐτόλμησε νὰ ψάσῃ ἱεροσύλως αὐθαδῶς ἀλλ' ὥραϊον μεϊράκιον. Μυλωθρὸς δὲ τις κατοικῶν πλησίον ἐμοῦ εἶχε δύο θυγατέρας, ὡραίας ἢ οὐ δὲν ἐνθυμοῦμαι, αἱ τινες φρίττουσαι διηγούντο καθ' ἐκάστην πρωΐαν, πῶς βουρκόλακες δύο εἰσερχόμενοι μετὰ πατάγου καὶ ἀναποδογυρίζον-